

ТРИЗЕННИК: REVUE HEBDOMADAIRE UKRAINIENNE: TRIDENT

Число 23-24 (573-74) Рік вид. XIII. 13 червня 1937 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 13 червня 1937 року.

Признаємося одверто: давно такої приємності не давали нам звістки з Москви, як оце телеграма ТАСС'у з 6 червня.

В Києві відбувся з'їзд комуністичної партії України, 13-ий з черги. Найщиріше можемо йому побажати, щоб був він і останнім. Останнім він буде чи передостаннім, — не знати, але що безперечно він один з останніх, що панування на Україні окупантів наближається до неминучого кінця, — це відчують і московські пани, і їх кнївські попихачі.

Ми не маємо ще совітських газет з тих днів, але згадана телеграма, що оббігла європейську пресу, про це свідчить виразно. Подає вона ухвалу з'їзду, що закликає організації партії переглянути всю дотеперішню працю й осуджує сліпоту центрального комітету, який допустився того, що «вороги народу — троцькисти, контр-революціонери, націоналісти й агенти германських, японських і польських фашистів» зайняли відповідальні посади.

Непевне щось коїться на необмежених просторах, що над ними кров'ю й залізом панує новітнє царство московське: нескінченна «внутрішня «чистка» партійного, адміністративного й військового апарату, що особливої сили набула саме на Україні, неласка, в яку потрапив всесильний намісник його червоної величності в Києві — Постишев, арештування, самогубства й втечі, гарячкова низка несподіваних і трудно пояснених змін в самій урядовій голівці та на найвищих верхах совітської армії.

До в'язниці вкинуто Ягоду, кінчає життя своє Гамарнік, кінець Тухачевського й товаришів, в кайданах — обер-кат України — Балицький. Павуки в слоїку перегризлися. Гад гада поїдає. Можемо в цьому взаємознищенні побажати їм як найкращого успіху й як найшвидшого кінця.

На тлі цього загального недовір'я, цілковитої непевности, взаємної підозріливости, терору, скерованого вже проти самих себе, певної ваги набуває признання московських окупантів, що вилилося в наведеній в горі резолюції: на Україні — не гаразд!

З кожного слова її проступає такий страх, що впрост хоч переляк виливай. Чужі держави — близькі й далекі, троцькисти капосні — тільки хвора уява переляканої на смерть людини може повернути цих інтернаціоналістів у оборонців національної справи української, усякі контр-революціонери, і нарешті — українські націоналісти — все скинуто до однієї купи — ворогів зовнішніх і внутрішніх, що ніби й сплять, а тільки й бачать, як би оту Україну від Москви одірвати. А тим часом у московських окупантів на Україні справді є тільки один ворог, але ворог в дійсності реальний, небезпечний і непереможний: це український народ, його національно-державний рух, його неперестанна боротьба за визволення й відновлення своєї державности.

І проти того ворога не допоможуть ніякі резолюції.

ПРОБЛЕМА ВОЖДЯ

Вождь — явище старе, як світ, і неминуче. Бо-ж немає в історії людства такого часу, немає в людському житті такого сектору, де-б-люди обходилися, чи навіть могли б обходитися без вождя, що дає їм провід, вказує їм мету, готує їм шляхи до неї, одне слово, впорядковує та організує їх чинність і все життя. Вождя зродив інстинкт співпраці та спільного життя, він — вияв того основного принципу людської еволюції, що зветь його законом економії сил.

За давніх часів вожді повставали майже автоматично в усіх площинах людського життя. Як правило, це були старіші, тоб-то досвідченіші люди. В родині — то був батько, в роді — найстаріший, у війську — старшина, в церкві — священник, у школі —

професор, в ремісництві — патрон і т. д. В політичній площині на чолі держави стояли в давнину — старіші, потім — представники династій, маючи під собою підручних вождів, поставлених феодалною шляхтою, чи пізніше — іншими станами й верствами. Принципом старішого пересякнута була й ця категорія вождів, бо ціла феодална система, од найменшого володаря до короля й імператора включно, була на тому ідеологічно збудована, а в нашій Київській Державі аж до її кінця спадщинний князівський закон говорив про перехід влади не від батька до сина, а від найстаршого до того члена династії, що після нього був найстаршим.

Час та еволюція, збагачуючи та ускладнюючи людське життя, затирали й творили нечинним вказаний принцип, доповнювали автоматизм елементами доцільности. Але процес той ішов повільно й непомітно і проблема вождя вставала на порядок денний лише тоді, коли нормальний перебіг еволюції переривався бурхливим вибухом чи то глибокої революції, чи іноді — державною катастрофою. Останнім в часі таким вибухом була велика французька революція кінця XVIII століття. Вона, розхитала не лише політичну систему Франції, але й перейшла в супроводі кардинальної зміни соціальної структури її, викинувши з командних висот одні верстви населення й поставивши на їх місце другі, — ті, що були до неї, так мовити, підкомандними. Вона-ж поставила перед світом і проблему вождя й вирішила її для Франції, давши їй Наполеона. Тому-то ця революція була такою довгою в часі, тому такі многозначні сліди залишила вона за собою, — і то не лише в тій державі, де вона відбувалася, але далеко й широко по-за кордонами її.

Через століття після того, як французька революція остаточно завершила цикл свого розвитку, вже за наших часів знову перед світом встала революційна епоха, ширша та складніша за ту попередню, бо в тій чи іншій формі, з тою чи іншою силою переживає її ціла Європа, а з нею разом зчасти й заокеанське людство. Цей новий революційний процес ідеологічно й генетично зв'язаний з тою-ж таки великою французькою революцією, а технічно він підготований був цілою низкою, так назвати, плитких революцій, що на протязі минулого століття, як вартові огні, загоралися в Європі, починаючи з революції р. 1830 й кінчаючи російською революцією рр. 1905-1906. Сили та організаційних форм набрав той процес в нових політичних умовах XIX та початку XX століття, які містять в собі посилення парламентаризму, демократизацію цілого життя і що найважливіше — поширену освіту народніх мас і збільшення усвідомлення ними своєї соціальної, національної та взагалі людської гідности.

Процес той, що розпочався за нормальних умов життя, з певністю можна думати, дійшов би з часом свого логічного кінця в посіб еволюційний, коли б ті умови так і продовжували бути нормальними. Але по дорозі зустрінувся він з великою війною,

і ця війна грандіозною силою свого вибуху збила його з еволюцій-
ник реєк і перекинула на шлях революцій, заколотів і катастроф.
Бо-ж таки сама та війна була свого роду великою революцією.
Розхитала вона економічну, соціальну й політичну структуру
цілого європейського людства, знищила й поламала складну й де-
ликатну систему міжнародніх взаємин. До того ще, скінчившись
формально підписанням так званих мирових договорів з року
1919, фактично війна ця продовжується й по сей день, змінивши
лише зовнішні форми свої. Як були так і zostалися переможці й
переможені, задоволені й покривджені, — два табори незмирє-
ні, що безнастанно воюють м'ж собою, що-правда, почи-що не шаб-
лями чи гарматами, а все-таки чинною зброєю, бо пасами, візами,
митницями, валютами, автаркьями, економічними впливами,
всєбічними інтересами, зрештою — політичною опінією. Крім
того, однак, вся ця вказана мирна зброя, як здається, вживаєть-
ся лише сьогодні, лише часово, бо для майбутнього, — хто знає,
чи далекого, — скрізь і всюди, денно й ноцно готується та справж-
ня військова зброя — для суходолу, для моря і для повітря.

Вже одного цього факту було б цілком досить, що револю-
ціонізувати ціле європейське життя. Так воно й сталося. І тим
легше, що життя це було міноване вказаною вище соціальною, по-
літичною та національною еволюцією, що відбувалася в ширєких
народніх масах за довгий нормальний період попередніх літ.
Не скрізь цей процес мав характер чистої революції, до якого
ми звикли, вивчаючи історичні великі й менші революції. Зача-
лося воно з катастроф. Під тягарем війни завалилися дві великі
держави та одна менша, тоб-то Росія, Австро-Угорщина й Ту-
реччина, бо всі вони три були чи недостатє добре зорганізовані,
як Австро-Угорщина, чи не по-європейському, як ті дві останні. До
речі вказати, що як раз при цих катастрофах встав перед світлом
новий, виплеканий тут еволюцією XIX століття, великий чинник,
забутий чи приспаний в Західній Європі, — національний. Ка-
тастрофи звільнили національні сили, дали їм можливість при-
роднього розвитку, і цей факт зпричинився до появи на цих те-
ренах нових чи відтворених національних держав, що повстали
на руїнах попередніх держав многонаціональних.

Чим далі на захід Європи, тим инший зовнішній характер
прибрав той процес, що про нього говоримо. В Германії стався
державний переворот, але стався він не зовсім своєю силою, а
скоріше — з наказу переможців, властиво з вимоги американсь-
кого президента Вудро Вільсона, який не хотів мати діла з Го-
генцолєрнами. Імператорська династія мусіла зрєктися й вийти
на вигнання; за нею покотилися всі инші провінціяльні династії,
й Германія перетворилася на республіку, з усіма наслідками
цього факту. В Італії не було зовнішнього, формального перево-
роту, але внутрішні соціальні заколоти поставили були цю дер-
жаву на край остаточного розвалу й загибелі. В меншому машта-
бі, але щось подібного сталося і в Англії десять літ тому. коли

той процес почав був, за часів першого міністрування Мак-Дональда, вилитися з берегів традиційного для цієї країни чергування у владі двох великих партій та еволюційного методу вирішення всіх державних справ. Трохи пізніше прийшла черга й на Францію, де процес той переходить зараз у подобі відомого експерименту Леона Блюма. Що-до Іспанії, то там він прибрав вигляд класичної революції, з вигнанням і втечею короля, з встановленням республіки, з супрематією екстремних течій і зрештою, — з повстанням іспанської Вандеї, на чолі з генералом Франком. Що-до інших, менших європейських держав, як Бельгія, Нідерланди, Швейцарія та скандинавські королівства, то там процес той повстав і переходить у берегах звичайної внутрішньої еволюції. Принаймні, досі так було і не видно, щоб напрям той було змінено в якусь іншу сторону.

Різних зовнішніх форм прибрав той процес у різних країнах, але внутрішні основи його скрізь були однакові, бо зводилися вони до ломки попередньої політичної й соціальної структури держави, до зміни командних у державі верств та появи нового кадра вождів. Тими верствами стали, *en masse* беручи, в містах — робітництво, по-за містами — селянство, що їх інтереси лягли в основу нового будівництва в державі. Але, як то завжди буває за бурхливої стадії громадського чи державного життя, мійські елементи, як жвавіші, ліпше організовані та ближчі до центрів, разом з тим дістали й примат над селом, а тому й вождів на цей новий період видали із своїх надр екстремні політичні течії. І сталося це в той спосіб, що чим меншої політичної культури була до того часу країна, тим екстремніші були її вожді, бо-ж таки, скажімо, в Германії вождями стали соціалісти, в Італії — вони тако-ж, але з перевагою комуністів, а в такій країні, як колишня Росія, до вождівства дісталися вже самі лише комуністи.

Наслідки всього того можна було приповісти наперед, — вони були жахливі. На початках усе йшло неначеп-то гаразд. Нові командні верстви дістали від нових вождів неначеп-то все, що їм треба було, а саме: робітництво — далеко йдуче, пристосоване для його інтересів соціальне законодавство, для селянства — проведено було радикальні земельні реформи. А обидві верстви разом дістали повну можливість абсолютної політичної супрематії на майбутнє, бо як раз для них, що складали вкупі колосальну більшість у державі, найвигіднішою була нова державна структура, в основі якої лежала довершена демократизація виборного права і довершений парламентаризм. Але використати це сприятилве для них становище вони не могли, не знали, як це можна й треба робити, бо були не підготовані до того.

Наївна віра в те, що народні маси демократичні вже з природи своєї, ще раз збанкрутовала. Вони так само мало демократичні, як і маси всіх інших верств. Бо-ж люди не народжують-

ся демократами; вони ними стають лише тоді, коли дістають для того відповідне всебічне виховання — просвітнє, культурне й політичне. Виховати так можна й маси; можна це зробити при всіх політичних режимах, — в демократичному це робити найлегше, — але для того потрібен час, відповідні методи і відповідні вожді. Нічого того в Європі, за винятком хіба що найзахідніших та скандинавських її держав, — на погатові не було. Не були виховані маси, не було вихованих вождів.

Нові вожді не знали свого вождівського ремесла й виконували його дуже зле. В одміну від попередніх, до-воєнних вождів, вони не перейшли, так мовити, підготовного стажу. Ті попередні, — инша річ, куди вони вели й куди завели свої держави й свій народ, — своєму ремеслу були добре вивчені; вони мали конструктивну свою ідеологію і пристосований до неї державний апарат, знали, чого вони хочуть, та як треба доходити своєї мети. За ними була традиція й досвід; їм не треба було тому й бути талановитими, бо свого вождівського становища досягали вони часом впрот за вислугою літ. Нові вожді всіх отих рис не мали й не могли мати. Вийшли вони з шеревів попередньої екстремної опозиції, головним чином соціалістичної, яка за час свого розвитку й існування витворила блискучі організаційні форми, але все те було сплановане не з метою конструктивної праці, а на боротьбу, на ненависть, на деструкцію. Конструктивна невеличка частина їх програму (так званий мінімум) при своєму проведенні не зустрів якогось-будь більшого спротиву, а далі їм нічого, властиво, було робити, бо їх ідеологічний максимум, як виявилось на східньому досвіді, був утопічний і наявно загибельний для нації й держави.

Працювати нові вожді вміли лише для своїх партій та для своїх організованих мас; загального законодавства творити не вміли, для впорядкування-ж національного та державного життя не вистачило в них ні досвіду, ні сили. Тому саме вже за час їх вождівства в очах народніх мас скомпромітований був той самий демократичний лад, — вірніше — та форма цього ладу, що вони спричинилися до її заведення. Скомпромітований був тому, що демократична виборна система, що мала б виявляти волю народу, замість того, збудована була так, що в пропорційних наслідках своїх виявляла лише його думки, з волею не зв'язані; що зле зрозумілий партійною доктриною парламентаризм охолював і знесилився під тиском партійних комітетів, які до парламенту й не належали; що зрештою здоровий демократичний клімат політичного життя став пересякнутий задушливою атмосферою демагогічної отрути, з якою боротися ті вожді не вміли, а часом і не хотіли.

Явна річ, дуже довго так справа тягтися не могла, і кара прийшла у подобі диктаторів. З їх появою без сліду зникли як самі вожді, так і їх організовані маси, і заховалися вони лише там, де взяли вони керму влади не самі, а в коаліції так званих

буржуазних груп, — тоб-то там, де, не ламаючи попередніх форм і не клопочучись про утопічний свій максимум, стали вони разом з іншими до праці над справами поточного буденного життя, але загально-національного й державного, а не партійного й класового.

Не слід, як то часто робиться, протиставляти, як ворожі й несполучені, ці два явища, а саме диктаторів і демократизм. Навпаки, їх можна розважати і в такому аспекті, що це як раз не хто інший, як демократія викликала диктаторів до життя, як свого роду хірургічний лік чи порятунок од тієї хвороби, що до неї пристала за попередніх часів. Інша річ, чи до кінця доцільний, чи не надто сильний цей лік, — на це питання може відповісти лише час. Але, що це не якісь чужі для демократії сили, а самі народні маси поставили собі диктаторів, — це безперечна реальність. Візьмімо такі найяскравіші типи диктаторів, як Мусоліні та Гітлер. Що-правда, про Мусоліні може бути сумнівним, чи до своєї влади дійшов він демократичним шляхом. Вадить тому його похід на Рим. Але похід той пройшов без спротиву й без крові, а визнаний був Мусоліні зразу-ж найширшими масами народними, яко вождь і голова влади, хоч десь отам, на якийсь випадок, прихована була й династія. Що-ж до Гітлера, то до влади він дістався в цілком безперечні й демократичний спосіб, бо вжив для того лише чисто демократичної зброї, всенародніх виборів, діставши на них велику більшість. І ще й зараз його влада над Германією покоїться формально всього лише на тому, що парламент, всенароднє обраний, передав йому на певний термін свої права на законодавство і на урядування. Тоб-то, теоретично, може на далі й не передати або передати комусь іншому.

Далі, по ріжному можна, і навіть слід, оцінювати програми праці й конструктивну ідеологію Мусоліні та Гітлера, але не можна не визнати того, що обидва вони ведуть своє діло на користь найширших демократичних мас своїх, як раз на користь того самого робітництва й селянства, але разом із тим і на користь загалу, тоб-то нації й держави. Самі вони обидва вийшли з надр вказаних мас, знають їх потреби, силу й інтенції, користуються їх довір'ям і ставлять їх базою для відтворення сили своїх держав, для могутнього розвитку своїх націй. Ця сторона їх праці має риси безперечно демократичні. Що станеться в майбутньому, не знаємо, але знаємо одне. — демократія може зродитися й установитися при кожному режимі, за винятком лише чисто середньовічних деспотій.

Диктаторами зараз повна Європа, бо потребує вона вождів, переживаючи ще й досі до певної міри воєнні часи. В кожній державі, де вони є, повстали диктатори трохи в одмінний спосіб, з одмінних причин і за відмінних умовин. Але всі вони мають одну спільну рису, а саме: вони всі національні, всі вони так або інакше відтворюють національну традицію свого народу. Не будемо входити в можливу історичну аргументацію, — вона б була

надто довга, хоч і колоритна. Вкажемо лише на те, що впрост випадає в око. Так, Мусоліні навіть для тих, хто з історією мало ознайомлений, випадає, як повторення типу римського цезаря; Гітлер нагадує просвітних німецьких монархів, — властиво Фридриха Великого; Горті — мад'ярського короля старовини, Масарик — середньовічного гусита, Пілсудський — бойового виборного короля польського і т. д. Усім диктаторам можна знайти аналогію в історії того народу, над яким вони панують.

Українці можуть запитати: а як ми? До цієї теми нам доведеться, певно, ще повернутися, а зараз на це — відповідь коротка. Ми не виминулися з історичної доби. Ми вже мали свого вождя — Симона Петлюру. Як і подобає, відтворював він в собі одну з найславніших традицій наших, зазначену іменами Богдана Хмельницького, Виговського, Дорошенка, Мазени. Нам його вороги вбили, але не могли вони вбити відтвореної традиції. Живе вона і тут, на еміграції, і там, на батьківщині. І коли нам, в час грози і бурі, потрібний буде ще єдиний національний вождь, він буде повторенням тієї самої традиції, зв'язаної тепер із славним іменем лицаря української землі — з Симоном Петлюрою.

М. Ставінський

ВШАНУВАННЯ СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТИ СИМОНА ПЕТЛЮРИ НА 11 РОКОВИНИ ЙОГО СМЕРТІ

В П а р и ж і

У вівторок, 25 травня, в 11 річницю смерті св. пам. С. Петлюри, зранку на його могилу на кладовищі Монпарнас ближчими співробітниками покладено було, як що-року, китицю живих квітів.

Того-ж дня в Українській Православній Церкві одправлено було заупокійну службу Божу. Глибоке й сильне слово, присвячене пам'яті Вождя й значінню дня, сказав настоятель п.-о. протоієрей І. Бриндзан. З великим піднесенням співав хор під орудою п. Миколайчука.

Не зважаючи на будній день, коли здебільшого наші люди зв'язані працею, до церкви зібралось кілька десят людей.

Під час літургії перед іконостасом стояли хрест од вдови та вінок од уряду.

О пів до першої земляки всі, хто міг бути вільним того дня од роботи, зібралися на могилі на кладовищі.

Надгробок прикрашено прекрасним білим хрестом із живих квітів од вдови й доньки Покійного.

Вінок з написом на стрічках національних кольорів — «Вождеві Нації — Андрій Лівинський, Уряд і Армія УНР» кладе В. Прокопович разом з ген. О. Удовиченком і п. І. Косенком.

О годині 12.30 одслужено було урочисту панахиду з великодніми співами, що скріпляли віру в перемогу життя над смертю. Жалібний салют прапорів, — Союзу Українських Еміграційних Організацій у Франції і Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції, — в-останнє «Христос воскрес» і церковну одправу, що зібрала коло дорогої могили людей різних напрямків, скінчено.

Повітря сповняють сумні звуки «Журавлів», що їх виконання перейнято особливим настроєм, і присутні поволі починають розходитися.

Вшанування св. пам'яті С. Петлюри в день його смерті мало внутрішній, чисто український характер.

* * *

В суботу, 29 травня, відбувся прилюдне урочисте зібрання, присвячене св. пам'яті Вождя Нації. Сього року його впорядили разом — Генеральна Рада Союзу Українських Еміграційних Організацій у Франції та Товариство б. Вояків Армії УНР у Франції. Свято влаштовано було в салі Андре, що належить Союзові Християнської Мслоди.

В салі на чільному місці великий портрет С. Петлюри. Над ним схилився прапор Союзу.

За столом президії голова Генеральної Ради СУЕО у Франції п. М. Шумицький і заступник голови Т-ва б. Вояків Армії УНР сотник А. Казімірчук. Голова ген. О. Удовиченко мусів того вечера бути на такому-ж святі в Ліоні, куди було вивезено й прапор Т-ва.

Із запрошених чужинців прийшли разом з нами вшанувати світлу пам'ять Національного Героя України — п. М. Пан, представник Офісу Нансена на Францію, пані Пікар, заступниця Голови Французької Національної Федерації Інвалідів, Жертв Війни та б. Комбатантів, п. п. Кореа де Менезес і Давід Август, члени керівної ради Ліги Португальських Комбатантів у Франції, та інші.

З особливим признанням слід одзначити присутність на святі Пана Президента Ноя Жорданія.

З наших кавказьких друзів дали були присутні: від Грузинів—дружина пана міністра Є. Гетечюрі, Голова Грузинської Національної Організації в Парижі доктор Гамбашідзе, пан генерал Квінітадзе з дружиною, пан С. Мдівані з дочкою, пан А. Асатіяні, пан С. Асатіяні з дружиною, пан Гоголошвілі, пан Менагарі, пан Солокая. Пан міністр А. Чхенкелі не міг бути через виїзд на національне свято до однієї з грузинських колоній на провінції.

Від Горців Північного Кавказу — пан Мемед Гірей Сунч і пан Тау Султан Шахман.

Від Азарбайджанців — доктор Мір Якуб бей Мехтієв, пан Аббас бей Атам Алібеков з дружиною, пан Алі Ансер бей Топчибаші.

З наших земляків: г. В. Прокопович з дружиною, професор О. Шульгин, п. І. Косенко з дружиною, п. І. Рудичів, п. С. Нечай і числені громадяне паризькі з родинами.

Помітна була відсутність Настоятеля Української Парафії у Франції п.-отця І. Бриндзана, який мусів виїхати того дня до Крезю, де на неділю, 30-го, призначено було заупокійну службу Божу по с. пам. С. Петлюрі.

Приємно відмітити наявність гостей з Шалету — голови Громади п. Ю. Бацуци, п. П. Вержбицького, п. П. Пашина.

Голова Союзу, odkриваючи урочисте зібрання, пропонує вшанувати пам'ять С. Петлюри і всіх, хто за Україну життя віддав, вставанням.

Хвилина мовчання. Разом з хором присутні співають — «Вічну пам'ять».

Далі М. Шумицький французькою мовою подає стислу характеристику св. пам. С. Петлюри й окреслює вагу його життя, смерті й заповіту для України.

Потім слово передається гостеві з Праги, молодому, але вже широко відомому письменникові нашому Уласові Самчукові.

В своїй промові п. Улас Самчук торкнувся самого слова — Петлюра, як гасла, що пролунало по Україні значно скорше, ніж сама постать, що носила це ім'я.

Ця популярність, ця сила виходила з його духа, який був тим довго очікуваним висловом стремління і бажань української землі.

Сучасне покоління вже синтезує події визвольних змагань і вбачає в постаті Симона Петлюри втілення активного військового стимулу — Української Армії, українського війська, — в боротьбі за своє вільне й незалежне життя. Бо за цей час культ рідного війська, культ активної боротьби надзвичайно зріс. В той час, як падають де-які критичні оцінки тодішньої політичної чинності, Українська Армія лишається недоторканою і ніхто не осмілиться не доцінювати її значіння і ролі, її героїчні чини. Всі переконані, що та Армія боролася й змагалася не за ту чи іншу форму влади на Україні, а вона змагалася за єдність, славу і честь цілої української нації. Прапори тієї Армії посвячені найціннішим, що має народ, кров'ю найкращих його синів.

Тепер навіть трагічний кінець Армії і її начального Вождя не зменшує настроїв сучасного покоління. Будучність видвигне нового вождя, але він завжди буде в масітаті його попередника, що жертвенно віддав своє життя батьківщині, та залишив нам своє ім'я — Петлюра.

З силою й піднесенням сказане слово талановитого повістяря і змістом своїм, і формою робить глибоке враження на присутніх.

Наступним промовцем виступає п. Микола Ковальський, що за тему для свого слова взяв: «Кров». Не спиняємося на цьому виступі, що викликав відповідні почуття в аудиторії: повністю це слово має з'явитися в наступному числі «Трибуна».

По офіційній частині відбувся невеликий концерт, в якому прийняли участь п. п. В. Солонар, що проспівав улюблену Покійним С. Петлюрою річ — «Розвійтеся з вітром», муз. Лисенка на слова Ів. Франка, а потім молитву Андрія з опери «Запорожць за Дунаєм» муз. Артемовського.

Панна Зоя Могилівська з чуттям продекламувала вірш І. Карбовського — «Свята могила».

Пан Х. Литвин проспівав — «Слухайте, слухайте, сурма гремить», «Гробниці лицарів» та «Стріляйте, вішайте, катуйте» на слова О. Олеса — муз. Ю. Пономаренка.

Нові композиції п. Ю. Пономаренка, невеликі розміром, для яких автор зумів добрати відповідні до змісту форми, позначено глибиною настрою, багаторістю тону, силою вислову, мужністю: вони легко знайшли стежку до серця слухачів, відповідаючи почуттям моменту.

Далі Хор Т-ва б. Вояків Армії УНР проспівав композицію п. Ю. Пономаренка на слова Т. Шевченка «О, милий Боже України» під акомпанімент і диригування самого автора.

Потім хор виконав «Чорна рілля» Людкєвича та «Ой, що-ж бо т. й за ворон» М. Лисенка. Соло в останньому виконав п. Ст. Топольський. Закінчено було цілу академію співом національного гімну.

Треба відмітити, що все зібрання своїм програмом, єднотонністю його, його виконанням одповідало поважності хвилі і сприяло утворенню належної атмосфери серед присутніх — і своїх, і чужих.

В Берліні

В умовах моральних емігрантських злиднів у Німеччині не пощастило і цього року вшанувати спільними силами всіх українських організацій світлу пам'ять Вождя, що так багато зробив для нашої батьківщини і для неї віддав навіть своє життя.

Тому, як то стало вже традицією, Українське Національне Об'єднання влаштувало жалібну академію св. пам'яти Симона Петлюри само.

Щоб вшанувати світлу пам'ять всім нам дорогої людини, в невеликій залі, прикрашеній портретом Головного Отамана роботи проф. В. Маскутина, оповитим свіжими зеленими гірляндами, зібралось 5 червня невелике товариство — українці, німці, грузини, вірмени, азербайджанці та ідель-уральці.

Після короткого вступного слова голови У. Н. Об'єднання д-ра І. Драбатога, з довшою промовою виступив колишній посол УНР в Німеччині п. М. Порш. Промовець поставив собі завданням подати присутнім прозоро світлий образ С.Петлюри, як людини й вождя, очистити той образ од усякого намулу, що його так рівно накидали і свої, і чужі. Підкресливши, що для зрозуміння особистості великих людей та величі їхньої історичної ролі слід частіше вдвлятися в найінтимніші прояви їхнього духового ества, промовець розповів слухачам, що найулюбленишими піснями С. Петлюри були дві, написані на слова І. Франка: «Місяцю князю» та «Днів весни, юних днів не забудь, не забудь». В цих піснях виявилася як яскраво і стота Петлюри, вся веселка його почувань та цілої його душі.

Петлюра — говорив промовець — знайшов самого себе в революційній боротьбі. Його стійкість в національних поглядах, його незалежницько-державницькі змагання. його незломна віра в остаточну перемогу нашої справи, його відвага у збройній боротьбі, його бадьорість навіть серед найтяжчих умовин — все це продукт тої революційної школи, яку пройшов небіжчик та в якій він, сказати б, самовизначився, став «цілим чоловіком». Всі, хто, будучи проти революційних методів боротьби, виступають проти Головного Отамана, забувають, що й майбутня остаточна наша боротьба проти червоних окупантів може бути переведена тільки методами революційними.

Петлюра — творець і вождь нашої національної армії. Але — кажуть його противники — він не мав фахової військової освіти. Смішно слухати такі закиди. Так наче творення армії, цілком нової, в умовах і в процесі революції може бути технічною справою. До творення національної армії потрібен революціонер-націоналіст з ентузіазмом та безмежною любов'ю до батьківщини. А таким власне і був С. Петлюра. Фахівці за жди знайдуться, коли властєся перейняти їх тим ентузіазмом та тєю любов'ю. ! Петлюра, він один, спрмігся доконати те чудо перетворення багатьох людей у своїх співробітників.

У своїй промові прелегент особливу увагу звернув на політичний реалізм Петлюри. Він згадав про українсько-польський договір 1920 року та на його наслідки для майбутнього існування державного центру УНР на еміграції та його величезну роль для нашої майбутньої боротьби. Чи може хто зважитися сказати тепер, по майже 20 роках, що наша справа стояла б тепер краще, коли б ми уряду УНР не мали? Історія вже давно виправдала С. Петлюру від усяких закидів, сполучених із тим договором.

Закінчив промовець своє слово витягом із останньої передсмертної статті Головного Отамана — «Пам'яті полеглих за державність», де С. Петлюра висловив свій політичний заповіт наступним українським генераціям із властивим йому патосом.

Аудиторія нагородила промовця довгими оплесками.

З нагоди академії Українське Національне Об'єднання випустило присвячене С. Петлюрі число 5 свого журналу «Український Вістник» німецькою мовою, щоб дати можливість німцям ще ближче познайомитися з поглядами небіжчика, на підставі власних його слів.

По академії гості лишилися ще довший час та провадили жваву розмову як про С. Петлюру, так і про всякі національно-політичні справи місцевого й загального характеру.

* * *

Другого дня, 6 червня, до розкішної салі Cecilien-Schule в Берліні, прибраній для церковної служби, прикрашеної зеленню й квітами, численно зійшлося українське громадянство Берліну на службу Божу й папаху за спокій душі Вождя Українського Народу, що загинув за Україну.

Коло двох сот присутніх пройнялися красою рідної української служби Божої, яку відправив прот. І. Бриндзан, настоятель Української Православної Парафії у Франції, що для цього спеціально прибув із Парижу. Чудово співав український церковний хор п. Ф. Лутовенка.

Під час служби п.-о. І. Бриндзан виголосив проповідь по-українськи, — закликаючи до єднання й співпраці во ім'я Вождя, що життя своє віддав за Україну, — та по-німецьки.

В молитвах п.-о. Бриндзан згадав тако-ж 30 німецьких моряків, що на службі своїй батьківщині загинули на Deutschland од червоних авіонів, які на бомбардування німецького корабля було зкеровано московською рукою. Де-які ектенії було виголослено німецькою мовою.

Ціла служба, її урочистість і краса зробили незабутнє вражіння як на українців, що того дня всі духово єдналися коло вічного духа Провідника народу, так і на чужинців, які ще раз могли переконатися в тому, що Українську Націю й далі веде в боротьбі за свою незалежність той несмертельний дух Петлюри-державника.

В о л н и я

№ В а р ш а в і

Заходом Головної Управи УЦК в Польщі відбулася у Варшаві 27 травня с. р. академія в ХІ роковини смерті Головного Отамана Симона Петлюри.

У просторій залі Торговельників, перед портретом незабутнього Вождя зібралася у святочному настрою ціла українська колонія Варшави, багато чужинців-приятелів України, а так-ж представники «прометеївських» народів. Академію розпочав мгр. Б. Ольхівський палкою й річевою промовою.

«В минулих роках на академіях у пам'ять С. Петлюри виступали його співробітники, — говорив промовець, — а тепер виступає один з молодших, один з тих, що були ще дітьми в часі визвольних змагань, і тому можу вам тільки сказати, яким увійшов Симон Петлюра в наші молоді душі». І ця історична вже перспектива дає змогу зрозуміти велич постаті Головного Отамана та велич його чину. «Щоб охопити цю велич своїм розумом, мусимо бачити Петлюру там, де Він з'явився — на грані двох ріжних, не подібних до себе епох української історії».

Петлюру вбито, але вбито Петлюру-людину, бо залишився Петлюра-гасло, Петлюра-символ, Петлюра-знайдений шлях.

Коли зрозуміємо, яку спадщину Петлюра прийняв та яку спадщину залишив, — коли зрозуміємо ідею Петлюри про першенство державности, про карність і потребу військового духа, — зрозуміємо Вождя, зрозуміємо українську державну ідею.

Б. Ольхівський закінчив свою промову словами: «Головний Отаман закликає нас, пані й панове, доки не буде здійснена державна наша незалежність, почувати себе на фронті, творити не мирне громадянство, а військовий своїм духом табір, в якому все розцінюватиметься тільки й виключно з погляду неминучого бою. І ті українці, що чують цей голос Вождя й коряться йому, вийдуть до української історії з гордим ім'ям петлюрівців».

Після промови знаний оперовий тенор В. Тисяк заспівав низку пісень та виступив Хор ім. Лисенка під диригентурою С. Сологуба.

Академію закінчено співом національного гімну. В часі перерви малі хлопчини, діти українських еміграцій, продавали наліпки з зображенням Головного Отамана С. Петлюри, видані з нагоди двадцятиріччя української революції.

Д.

Коли ви досі не дали своєї пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, складіть її тепер.

В Б у к а р е ш т і

З неділю, 30-го травня, в Букарешті відбулася урочиста академія, присвячена пам'яті Симона Петлюри і свято відзначення 20-ої річниці з часу відродження Української Національної Армії. Організатором відродженої армії був і на чолі її стояв — до самої останньої хвилини свого життя — Симон Петлюра.

Ця урочистість була організована спільними силами українських організацій в Букарешті.

По вступному слові голови Комітету Імени Симона Петлюри в Румунії Дмитра Геродота, пані С. Кімніч виконала на піані жалібний марш Бетховена, після чого інж. Д. Ліницький виголосив змістовний реферат: «Симон Петлюра — символ чину, боротьби».

По короткій перерві, голова Товариства б. Вояків Армії УНР у Румунії полк. Гнат Порохівський виголосив реферат «Симон Петлюра та Його заповіт Українській Армії», а інж. С. Левинський продекламував вірш Вірленка: «Нова Голгота».

Закінчилася академія «Героїчною рапсодією» Ліста, яку виконала на піані п. С. Кімніч.

При вході до салі, в якій відбувалася урочистість, стояв столик з портретами Симона Петлюри та з книжками і журналами, присвяченими С. Петлюрі або лицарям української визвольної боротьби, як, напр., книжка «Базар». На тому-ж столику лежало два підписних листи для добровільних датків. Один — для Бібліотеки-Музею імени Симона Петлюри в Парижі (зложено датків — 685 лейв) і другий — для будови Українського Народнього Дому Імени Симона Петлюри в Букарешті (зложено 1650 лейв, у тому числі 1000 лейв зложив п. адвокат д-р Денис Маєр-Михальський).

Двадцять річницю відродження Української Національної Армії Товариство б. Вояків Армії УНР в Румунії відзначило тако-ж урядженням для бувших українських вояків товариського обіду, відкрив який голова Товариства полк. Гнат Порохівський.

Під час обіду, що затягнувся до вечера, промовляли і виголошували тости такі особи: д-р Д. Маєр-Михальський, д-р В. Трепке, М. Пилипенко, С. Коханенко, П. Буяло, А. Бойко-Петрушак, О. Коряко, П. Семенко, О. Деркач, Г. Шлопак, Д. Бережний, І. Пищенко та Дмитро Геродот.

Крім того, панове С. Коханенко та Г. Шлопак продекламували патріотичні вірші.

Для участі в академії в пам'ять Симона Петлюри та в товариському вояцькому обіді приїхали люди навіть з таких віддалених околиць, як Бакеу (С. Коханенко та Г. Шлопак з родинами). З ближчих до Букарешту околиць приїхали: О. Коряко з Журжіу, Т. Іордієнко та О. Шван з Гавани, Т. Назарчук та П. Буяло з нафтової дільниці.

На академію прийшли тако-ж і представники румунської преси.

Про академію та вояцький товариський обід дали прихильні повідомлення газети «Універсул», «Дімініаца» і «Фронтул». Ця остання газета, в числі від 1-го червня, дала на самому чільному місці першої сторінки портрет Симона Петлюри.

В Б р ю с е л і

В неділю, 30 травня, українська колонія в Бельгії урочисто святкувала роковини смерті бл. п. С. Петлюри. Провід і організацію свята взяли на себе Союз Українських Старшин і Т-во був. Українських Комбатантів у Бельгії. О годині 11.30 маленька бельгійська церква була переповнена людьми. На панахиді прибули всі члени зазначених організацій з прапором, удекорованим жалібною стрічкою. Треба відмітити присутність представників від чужинецьких військових організацій. Від грузинів був присутнім полковник Цагурія. Від централі бельгійських комба-

тантів (УФАК) був присутній адміністратор централі полковник Жілі. Було тако-ж кілька представників од інших вокальних бельгійських організацій. П.-отець Жан чуло відправив го-французьки панахиду, голосно закликаючи молитись за душу Гою ови Уряду Української Держави Симона.

Після панахиди, в помешканні Союзу Старшин, відбулася урочиста академія. Великий портрет С. Петлюри і прапор Українських Комбатантів пригадав усім недавній період визвольної боротьби під проводом бл. п. С. Петлюри. Голова Союзу Українських Старшин одкрив академію чулою промобою, в якій зазначив ролю, що її відіграв Головний Отаман у відродженні української державности. Присутні вшанували вставанням і хвилиною мовчанки пам'ять Вождя і всіх, що віддали життя за Україну.

Реферат, який було прочитано від Т-ва Комбатантів, яскраво пригадав присутнім нашу визвольну боротьбу і велику творчу працю С. Петлюри. Академія закінчилась співом: «Чуєш, брате мій», і збіркою на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

Петлюри немає, але його дух, його лагідна усмішка, його творчий оптимізм і віра в успіх нашої визвольної боротьби залишились назавжди з нами.

СНС.

В Ліоні

Одинадцяту річницю смерті С. Петлюри відзначено було в Ліоні 29 травня с. р. урочистими зборами місцевої філії Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції під гочесним головуванням голови Т-ва ген. О. Удовиченка, що спеціально приїхав до Ліону на це свято.

Зібрання відкрив ген. О. Удовиченко промовою, присвяченою пам'яті покійного Вождя, після якої всі присутні виконали український національний гімн.

По черзі далі слово забирали представники Української Громади в Ліоні, Українського Товариства «Просвіти» в Ліоні, філії у Греноблі Т-ва б. Вояків Армії УНР, та Вільних Козаків. Делегації Громади та «Просвіти» прибули на свято із своїми прапорами, які було встановлено на естраді з боків портрету і оловного Отамана, прибраного вишиваними рушниками та квітами.

Прапор Товариства Вояків, прапор 3-ої Залізної дивізії та стяг команди тієї дивізії тримали вояки на естраді, на якій займала місце президія зборів. В мент, коли прапори вносили і виносили, подавалася команда «струнко!» і всі присутні, встаючи, віддавали і рапорам пошану.

Після відкриття зборів прочитано було відповідну доповідь, яку присутні закінчили співом «Не пора». Ген. О. Удовиченко поділився в тім своїми спогадами про С. Петлюру з часів останньої збройної визвольної боротьби. Закінчено свято було співом «Чуєш, брате мій».

На особливе підкреслення заслуговує той факт, що на цьому святі були представлені всі українські організації Ліону, які не все живуть у добрій згоді між собою. Перед пам'яттю Головного Отамана Симона Петлюри відходить на бік все, що являється причиною роз'єднання.

Того-ж дня, о год. 20-ій, в помешканні філії Військового Т-ва відбувся банкет на 35 кувертів. Загальний стіл було добре, із смаком сервіровано та прикрашено квітами. Банкет пройшов у милій, ширій атмосфері, з чисельними промовами. Завдяки старанням п. Василенка, що виконував обов'язки господаря, банкет пройшов у вірцевому порядку.

Другого дня, в помешканні Української Громади в Ліоні відбулася доповідь ген. О. Удовиченка на тему «Минула українська збройна боротьба». Доповідь ця відбулася при переповненій залі і супроводилася світлинами чарівного лихтаря. Світлини боєвих українських генералів на екрані — викликали овації присутніх.

Після доповіді, присутні, між якими було чимало вояків 3-ої Залізної дивізії, влаштували ген. О. Удовиченкові бурхливу овацію, якій не було кінця.

В К р е з о

11-ту річницю смерті св. пам. Головного Отамана Симона Петлюри та 21-шу річницю смерті письменника Івана Франка Українська Громада в Крезо відсвяткувала дуже урочисто 30 травня с.р.

Громадську церкву було гарно прибрано квітами й зеленню. Службу Божу та панахиду разом з тим і за всіх українських героїв, що впали в національній боротьбі, правив п.-о. І. Бриндзан. Добре співав хор з участю дітей української школи.

В кінці служби п.-о. проголосив чуле слово, присвячене великій втраті, яку зпричинила українському народові трагічна смерть Вождя. По службі Божій, на якій було багато українців не тільки з Крезо, а навіть і з дуже далеких околиць, під час цілування хреста роздавали тако-ж коливо, приготовлене панією Сабардаковою.

По обіді в помешканні Громади відбулося урочисте зібрання, яке відкрив голова Громади п. Сабардак. Після співу «Ще не вмерла Україна» виголосили промови п.-о. Бриндзан та п. Гуля, в кінці яких всі вставанням з місць вшанували пам'ять Головного Отамана.

Далі доповідь, присвячену Ів. Франкові прочитав п. Шемет. Після цієї доповіді п. Шемет, як тимчасовий учитель української дитячої школи в Крезо, зібрав усіх дітей, які хором продекламували: «Присяга, ми всі діти українські, хлопці та дівчата...» Декламація ця зробила на всіх надзвичайне вражіння і оплески довго не вгавали. Потім діти декламували по-одиноці, а на закінчення хором заспівали «Поставали козаченьки довгими рядами».

Потім зібрання вислухало прочитаний п. Шеметом лист од отамана Вільно-Козачої ім.Каледина станиці в Крезо Белова, в якому отаман і всі козаци станиці клонили голови перед пам'яттю українського Вождя.

Закінчилася академія збіркою на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі. Збірка ця дала 118 фр. 75 с.

В Ш а р л е р у а

Свято Симона Петлюри в Шарлеруа, в 11-ту річницю смерті Головного Отамана, влаштовано було Українською Громадою 30 травня с. р. Свято відкрив голова Української Національної Ради в Бельгії п. Андрієвський промовою на тему «Петлюра — герой збройної боротьби за державність». Після свята зроблено було збірку на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, яка дала 50 бельг. франків.

Закінчено свято було могутнім «Слава!» та співом «Ще не вмерла Україна».

Пр.

Не повинно бути жадного українця, який не склав би своєї лепти на пам'ятник С. Петлюри в Парижі — Українську Бібліотеку Його імені.

СИМОН ПЕТЛЮРА

(матеріали для бібліографічного покажчика)

б. ЧУЖИМИ МОВАМИ

14. Dobkovski <Michel> Elie. Affaire Petliura-Schwarzbard. Avec préface de Joë Newmann. [Paris]. Edité par l'Union Fédérative Socialiste. S. a. 17.8×13.4, 62 c. Prix : 5 frs.
Рец. В. А. «Табор» ч. 8 сс.: 99-100.
15. Documents sur les pogromes en Ukraine et l'assassinat de Simon Petlura à Paris <1917-1921-1926>. Recueil de documents concernant la lutte du Gouvernement de la République Démocratique Ukrainienne contre les pogromes antijuifs en Ukraine et relatifs à l'assassinat de Simon Petlura à Paris. <1917-1921-1926> [Préface- ... A. Yakovliv.]. Paris, imp. H. Dieval. 18.5×13.7. VIII-291-[1] c. Prix 20 frs.
16. Koroliv, V., Dr. Simeone Petljura l'Eroe nazionale Ucraino. Traduzione del manuscritto. Kiew-Praga. «Cas», tisk. fy Koppe Bellmann akc. spol. Praha-Smichov, 1919; 22.5×15.4, 26 c.
17. Koroliv, V., Dr. Simon Petlura, héros national Ukrainien. Traduction d'après le manuscrit par Nathalie Kowalewska. Kieff-Prague, «Cas», imp. Koppe-Bellmann. Praha-Smichov, 1919; 23.4×15.4, 27 c.
18. Koroliv, V. Ukrajinský národní hrdina Simon Petljura. Překlad z rukopisu. Kyiv-Praha, «Čas», knihtiskárna Otakara Janáčka v Praze II, 1919; 22.7×15.1, 30-[1] c., вкл. л. з портр.
19. Pélissier, Jean. Ce qui s'est passé en Ukraine. Justice au Garibaldi ukrainien, Petlioura. Lettre ouverte à M. Gustave Hervé et Fragment d'histoire ukrainienne. Extrait de la «Tribune libre des Nationalités» No 9, 1er Mai 1919. II-me édition. Lausanne, Librairie centrale des Nationalités, 1919; 24×16, 16 c., вкл. л. з. портр.
«Union des Nationalités», 45.
20. de Tokary Tokarzewski Karaszewicz, Jan. Simon Petlura. 20 <10> Mai 1879—25 <12> Mai 1926. Paris, «France-Orient», Dousinelle-St-Germain, s. a.; 23.8×15.6, 20[1] c. Б. т. л.; з портр.
Рец. В. А. «Табор» 1927, ч. 5, с. с. 95-96.

II. КОМУНІКАТИ. ЛІСТКИ

21. Голова Директорії Української Народної Республіки. /Головний Отаман Військ УНР /Симон Васильович Петлюра,/ вбитий рукою ворога злочинця 25 травня 1926 р./ Прага, Центральний Союз Українського Студентства. «Legiografie», [1926] 23.8×15.5, [4] с. Портрет.
22. Комунікат /Комітету вшанування пам'яті Голови Директорії Української Народної Республіки /Головного Отамана Військ Українських Симона Петлюри./ Прага, «Legiografie», 1926: 38.6×21 [1] с.

П. Зленко

(Далі буде)

КАВКАЗЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА

На травень місяць припадають національні свята кавказьких народів — Азербайджанців, Вірменів, Горців Північного Кавказу і Грузинів: дні проголошення незалежності їх республік. Представники чільні нашої колонії в Парижі взяли участь у тих святкуваннях, підкреслюючи тим симпатії українські до визвольних змагань націй, з якими у нас стільки спільного в сучасній долі, в прямиваннях і завданнях на майбутнє.

Грузинське свято

Серію свят розпочали в Парижі Грузини, улаштувавши в середу, 26 травня, вечір, що притяг численних гостей — і Грузинів, і їх сусідів, і їх приятелів чужинців. Після промови Голови Грузинської Національної Організації в Парижі д-ра Гамбашідзе по французькому й по грузинському, виконано було грузинський національний гімн, який присутні вислухали стоячи. Далі з привітаннями виступили від Вірменів — пан Хатісіян, від Азербайджанців — пан Аббас бей Атам Алібеков. Од України привіт і побажання склав пан В. Прокопівич.

Потім гостей було запрошено до буфету, де господарі ласкаві з вродженою їм гостинністю частували присутніх.

Свято закінчилося національними співами й танцями, які затяглися до ранку.

В Кавказькій Конфедерації

Другого дня, 27 травня, народи, об'єднані в Кавказькій Конфедерації — Азербайджанці, Горці Північного Кавказу й Грузини, впорядили спільне святкування проголошення незалежності їх республік, влаштувавши прийняття в захистних салонах відомої цукерні «маркіз де Севін'є». Українську колонію на цьому святі представляли її визначні представники.

Прийняття вдалося як найкраще й треба бути вдячними хазяям його за приємну можливість провести час в милій товариській бесіді між представниками заприязнених народів. Такі зібрання сприяють ближчому взаємному ознайомленню.

Свято незалежності у Азербайджанців

Доктор Мір-Якуб-бей, заступник голови Азербайджанської Делегації, отримує листи з Туреччини, Ірану та інших країн, де перебуває азербайджанська еміграція, заадресовані на ім'я Азербайджанського Національного Центру і Азрбайджанської Делегації. В цих листах Азербайджанці вітають з дев'ятнадцятою річницею проголошення незалежності Азербайджану і виявляють глибоку віру в швидке й остаточне визволення батьківщини з ярма і її відродження для майбутнього щасливого життя серед вільних народів світу.

Азербайджанці, що живуть у Парижі, відсвяткували в інтимній обстановці 28 травня день національного свята — оголошення незалежності Азербайджану. Присутніми були тако-ж де-які друзі й сусіди. Доктор Мір-Якуб-бей, заступник Голови Делегації Азербайджанської Республіки, короткими словами побажав своїм землякам швидкого визволення батьківщини од ворога, що її посів, і привітав їх з празником. Потім він оголосив де-які з численних листів і телеграм з усіх кутків, де знаходяться Азербайджанці на еміграції. Святування пройшло в такому-ж теплом настрої і Азербайджансьці розійшлися з вірою й надією в кінцевій успіх своєї національної справи.

Перед тим, як зібратися на це свято, співробітники покійного Алі-Мардан-бека Топчибаші, Голови Азербайджанської Делегації, вдалися до його вдови і разом з нею пішли на могилу свого бувшого керівника, згадавши того дня його працю на користь батьківщини і її визволення.

Приєднались до свята Азербайджанців і наші земляки, склавши свою пошану вдові Алі-Мардан-бек Топчибаші і привітавши її земляків з національним празником.

X В і р м е н і в

29 травня припало національне свято Вірменії, на яке було запрошено і Українців. Тому одразу, по закінченні урочистого зібрання пам'яті С. Петлюри, видатніші представники української колонії в Парижі, разом із нашими кавказькими гостями, вдалися на свято до Вірменів, яке відбувалося неподалеку, у великій салі, що вміщала кілька тисяч народу. Своєю численністю вірменська колонія в Парижі відрізняється від інших кавказьких колоній. На зібранні на пошану дня незалежності Вірменії, що на ньому головував заступник Голови Вірменської Делегації п. А. Хатісіян, коротке слово привіту од України сказав п. В. Прокопович.

НА УВАГУ УКРАЇНЦЯМ, ЩО ІДУТЬ ДО ПАРИЖА НА ВИСТАВУ

На міжнародну виставу в Парижі з'їздяться люди звідусіль, чимало збирається її українців з рідного краю та з еміграції. Землякам нашим слід пам'ятати, що в чужому місті є українське культурне огнище — Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі. 41. rue de la Tour d'Auvergne. Paris-9.
Телефон: TRU 53-36.

ВРАЖІННЯ З ІСПАНІЇ

(Продовження)

II

Я почав мої «Вражіння з Іспанії» описом подорожі й побуту на одному з іспанських фронтів разом з іншими кореспондентами чужинецької преси в Іспанії. Тепер я хочу подати вражіння, які дає зараз національна Іспанія чужинцеві взагалі, а українцеві зокрема.

Як доповнення, до оповідання про подорож на фронт, ще годиться згадати відомості, які надійшли з кінцем травня місяця про те, що один із тих чужинецьких журналістів, з якими я разом був у Герніці, а саме кореспондент «Navas'у», під час одних із своїх наступних одвідин фронту, попав до полону. Думаю, що не помилював би такий «народний трибунал» десь у Більбао полоненого журналіста українського. Але з «Navas'у» люди не пропадають, — як мені той журналіст говорив по дорозі до Герніки, і про що я згадував у минулому числі «Тризуба». І цього журналіста вже виміняла національна іспанська влада на совітського авіатора-росіянина, який був у полоні у неї. На цьому місці я пересилаю французькому колезі поздоровлення із щасливим кінцем тієї події, яка і для нього могла б кінчитися гірше.

* * *

Іспанські вражіння починаються ще у Франції, де скрізь у прикордонній смузі по всіх містах і містечках повно іспанських біженців. Скрізь стрічаються ці здебільшого здорові, міцні люди, що живо й голосно розмовляють між собою. На вулиці, в кафе, в ресторані — скрізь ці нові жертви ще однієї горожанської війни, викликаной й диригованой московськими большевиками. Іспанські мелодії в кафе і кінах, іспанські газети на видному місці в газетних кіосках.

Даремно ви будете шукати між цими іспанськими біженцями людей, що втікли з територій, зайнятих генералом Франком. Таких емігрантів у світі не існує. Всі ці вкрилися на французькій території од переслідувань своїх «червоних». Цікаво, що цю термінологію, — «білі», «червоні», — іспанці в точності перейняли од росіян. І ці біжені, яких так багато можна тепер бачити у Франції, звуть себе «білими» у відріжнення од тих, з якими вони борються. Але з Франції і до своїх попасти їм нелегко. Докладний розгляд кожної справи зокрема, зібрання потрібних інформацій національною владою забірає багато часу. І рідко

кому з них вдається виїхати до національної Іспанії порівнюючи скоро.

Між ними люди різного віку і різних станів. Одні з них в такому Біаріці живуть, як на доброму відпочинку. Перед ліпшими ресторанами часто можна бачити люксові Рольс-Ройси із чужими значками — Мадриду, Сарагоси, Більбао. Другі туляться по скромних готелях і шукають праці так, як і наші емігранти. Але всіх їх єднає почуття патріотизму, бажання служби своїй батьківщині, що зараз у великому нещасті і в потребі. У багатьох з них нема вже батька, чоловіка, брата, що впали жертвою іспанської «чеки». Багато з них самі втікли од розстрілу, одкупилися за греші у якогось комісара, або врятувалися хитрістю при допомозі чужинців. От молодий інженер, що прийшов, у чому стояв. От жінка, що шукає свого чоловіка, який пустився у світ іншою дорогою і з іншого місця, — і знаходить його аж у Парижі. Все знайомі картини з нашого недавнє минулого.

* * *

Кордон через річку...

Ще не доходячи до моста, здалека видніється, з другої сторони, на високій щоглі великий жовто-червоний прапор, який на цьому місці, після короткої перерви, знову тріпотить над знову свобідною іспанською землею.

Кільки хвилин, і я, проходячи повз цей прапор, вступаю до країни, до подій і до боротьби, до яких зараз приковані очі цілого світу. Бо це вже зовсім банальна правда сьогодні, що війна в Іспанії це не тільки горожанська війна; це на терені Іспанії у зменшеному вигляді світова війна, в якій рішається доля не лише Іспанії і не лише інтереси де-яких інших держав, а й, можливо, доля совітів, а з ними до певної міри й доля ідеологій, що відступають під напором сильного, свіжого вітру нового, молодого світогляду.

* * *

Молода Іспанія... Не лише молодістю нової національної влади, молодістю нових провідних ідей. Вона молода молодістю тих усіх молодих іспанців, що на їх спільних зусиллях, на їх трудах і на їх службі відновленій батьківщині країна тримається. Куди не глянеш — скрізь молоді люди діловито й енергійно виконують свої різнородні обов'язки, які вони добровільно на себе наклали. Цю молодість зауважити можна скрізь — і у військових комендантів, що, властиво, керують країною, і в урядах, з якими приходить ся стикатися, і в численних добровільних військових відділах особливо, де ця молодість дуже часто межує навіть із своїм нижчим крайнім віком. Вся Іспанія тепер видається молодію так, як молодий і її верховний вождь — генерал Франко — що має всього тільки 44 роки.

Як відомо, в національній Іспанії зараз диктатура армії. Але не стрінете ви майже ніде війська. Воно все на фронті. В за-

піллі розташовано скрізь тільки необхідні кадри для впорядкування й керування добровільними відділами, окремі частини яких, опріч боевої служби на фронті, несуть тако-ж службу залогову. Такі добровільні відділи мають усі партії, що співпрацюють з новим урядом. А найбільше їх зорганізували так звані «рекетисти» — монархична партія карлістів, та «фалангисти» — націоналісти. І це вони відразу скрізь впадають в очі, перші в червоних беретах, другі — в своїх синіх убраннях і синіх, військової форми «пірїжках» на голові з китичкою зпереду.

Перше місто мені на дорозі — Ірун. Ірун і Фуентерабія — це міста, де я приходжу до першого контакту з Іспанією і де я провожу перший час. І саме тут, на провінції, найліпше видно оту молодість країни. Молодість — сильну, сміливу, активну, тверду й завзяту...

Але молодь іспанська не задовольняється тільки своєю активною участю у новому житті країни. Ця молодь, не дивлячись саме на свою молодість, думає і про своїх наступників, ніби хоче, щоб та Іспанія, яку вони тепер творять, була вічно юною. І саме в Фуентерабії й Іруні, як зрештою потім і по інших містах, я бачив захоплюючі картини дефіляд дітей, що тако-ж учаться воєнній справі. Із прапорами, сурмами, з військової форми пасами, сдягнені, як рекетисти або фалангисти, із зменшеного взірця рушницями старші і з рушницями-ж, тільки деревляними, — молодші, хлопці й дівчата, останні без зброї, марширують вулицями, як правдиве військо. Цим потім, як підроснуть, довго не треба буде вчитися військовій штуці, щоб стати справжніми вояками, коли прийде і їхній час активної служби краєві із зброєю в руці.

* * *

По закінченні необхідних формальностей, зв'язаних із моєю подорожжю, я можу вирушити до Саламанки. Трапилася мені добра нагода: йшло до Саламанки одно авто, власник якого ввічливо згодився і мене взяти з собою.

Головні дороги в Іспанії такі-ж добрі, як і у Франції. І прекрасний німецький «Мерседес» м'якко мчить нас сто двадцять кілометрів на годину. Моїх подорожніх — двоє, і вони по черзі правлять машиною.

Зпочатку гарна гірська місцевість. Порт Пасакес з чудовими краєвидами, Сан-Себастьян — скоро минають один за другим. За дві-три години дороги, що проходить через менші й більші села, —якесь більше оживлення, більше людей із рушницями, які часом і зупиняють авто: контроль.

— В цьому місці ми од фронту всього якихось тридцять кілометрів, — зауважує один із подорожніх.

І те, що десь тут близько фронт, видно тако-ж і з аеродрому, що його влаштовано коло дороги. Велике рівне поле з необхід-

ними забудованнями і машини, багато різних машин. Одні стоять як би на поготові, коло них льотники й оживлені групи вояків, інші прикриті і ніби ще чекають, коли прийде на них черга служби. Окремо стоять маленькі бистролетні нищителі, розвідчики, нарешті авіони до бомбардування різної великості, включно до найбільших.

Скоро пролітаємо ми коло цієї гарної картини наймодернішого роду зброї — повітряної флоти. Очей уже не приковують гарні гірські краєвиди. Гори вже залишилися десь зправа і здалека зарисовуються тільки їх контури. В цьому місці вже монотонні образи центральної іспанської рівнини, з рідкими деревами, із жовтими камінними селами, що побудовані з якогось своєрідного кольору каміння, жовтого із червоनावим відтінком. З такого каміння і по містах побудовано багато церков та середньовічних будинків. Це якийсь дуже теплий колір, дає він враження, що ці будинки гарячі. І ці жовті іспанські села, що зустрічаються по дорозі, здаються тако-ж ніби гарячими, як гаряче тутешнє сонце, як гаряча іспанська кров та іспанський темперамент і як гарячі іспанські національні кольори — червоний і жовтий.

На вечерю ми в Бургосі. Мої подорожні знайомі дуже милі люди. Дорогою ми вже досить пізналися, щоб по товариськи разом повечеряти. Ми коштуємо іспанське вино і відпочиваємо за вечерею од подорожі. За сусіднім великим столом група молодих людей говорить по-німецьки. За меншим столиком по-німецьки говорить із своїм співбесідником молодий блондин в уніформі іспанського майора. Я собі пригадую, що цього дня я вже вдруге зустрічаю німців. Перше я їх бачив у Сан-Себастьяні, де ми були зробили невеликий постій. В кілометрі од берега гарними й могутніми своїми лініями представлявся очам «Admiral Graf Spee», а в місті групами ходили молоді, стрункі матроси.

В Бургосі ми не затрималися довго. На ночівлю хотіли ми ще цього-ж вечера добратися до Валадоліду, і вирушили в дальшу дорогу. Цієї ночі спалося мені у Валадоліді дуже добре. Але все-ж я прокинувся рано, щоб перед від'їздом подивитися трохи на місто. Я встиг пробігти головними вулицями й оглянути де-які пам'ятники. О пів на дванадцятю вирушили ми на Саламанку, де я був і довідався пізніше з газет та ілюстрованих журналів, що того дня годину пізніше був ворожий нальот на Валадолід і що місто було бомбардовано. Тридцять забитих, сто ранених, розбиті ті самі вулиці, якими я проходив, оглядаючи город.

Од Валадоліду до Саламанки для сильної машини зовсім недалеко. І нам скоро проходить ця дорога в продовженні вчорашньої розмови про Україну. Співбесідник мій, одначе, не дивлячися на свою високу освіту, — яку мали обидва мої подорожні, — здивовано запитав мене на самому початку тієї розмови, що це за край — Україна. Необхідний матеріал для ілюстрації подібних розмов, як мапи, статистики, у мене завжди зо мною, коли я

подорожую в чужині. І в розмові, що точилася по французьки, я постарався дати необхідні відомості про Україну та нашу визвольну боротьбу.

— Послухай, от пан розповідає про Україну. Може я такий дурний, — жартівливо говорить мій співрозмовець до свого товариша, що сидить за рулем, — але я признаюся, що ніколи нічого не чув про цей край.

— Як ти кажеш? Україна? Я тако-ж, признатися, про неї нічого не знаю...

Коли ми під'їзжали до Саламанки вони вже знали не тільки про Україну, а й у коротких рисах про нашу історію, про наші багатства і про нашу визвольну боротьбу і наші національні аспірації.

Саламанка. І я розстаюся з моїми подорожніми, як з друзями, обмінюючися картками. Ця приємна подорож з ними, що дала мені стільки цікавих «іспанських» вражіннь, дала тако-ж і перше «українське» вражіння в Іспанії. А саме, що Українці тут люди, здається, зовсім не знають...

Семен Нечай

(Далі буде)

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

Зміна влади в Англії. — Deutschland і Альмерія.

26-го минулого травня в Англії зайшла зміна влади — пішов до де-місії голова ради міністрів Стенлі Балдвін, а на його місце став Невіль Чемберлен, що був перед тим міністром фінансів. Зміна ця не має в собі елементів несподіваності чи якоїсь сенсації: про неї знали давно, до неї завчасу готувались, бо викликана вона була не тою чи іншою зміною англійської політики, не якимсь новим зворотом англійської громадської opinii, а всего лише втомою старшою вже людини, — того самого Стенлі Балдвина, який вважає, що його сили стали вже замалі для того, аби він міг, як слід, виконувати надлюдську працю, що припадає на долю голови влади найбільшої в світі держави.

До речі, цікаво зазначити, що Стенлі Балдвину йде всього тільки 70-ий рік, — вік для англійського державного мужа не такий уже великий, бо-ж і його наступник Невіль Чемберлен на рік таки старший за нього. Але на досвіді виявлено і лікарями підтверджено, що ніхто з людей, хоч би й найсильніша фізично людина, не може витримати на посту англійського прем'єра більше, як десять літ. А Балдвін, коли поминути певні формальні перерви, цю межу перейшов. Тому й сам він зрозумів, що йому час на відпочинок іти, тому ніхто й не намовляв його, щоб він надалі ще зостався на своєму посту. Просили його лише, аби він, так тактовно і так бжентельменськи провівши незвичайно важливу справу абдикації короля, поставив би на троні короля нового та коронував його. Він так і зробив. Привів до порядку королівські справи, одкрив зв'язану з ними імперську конференцію і подякував за службу і за ласку народові і коро-

леві, — поточні справи можуть і будуть добре вести і без нього. Подякували й йому. Король призначив його спадчинним графом і дав йому крісло в палаті лордів, народ оваційно прощався з «старим, добрим Стенлі», як він одходив в останнє з свого міністерського палацу, а преса всіх політичних барв присвятила його відходу статті, повні симпатії й пошани.

Зміна, таким чином, ніби-то цілком персональна, а втім свої наслідки вона безперечно матиме. Виявилось зразу-ж, що це не була зміна лише прем'єрів. Де-хто з попередніх міністрів одійшов, їх заступили нові люди; інші міністри по-декуди обмінялись resortами своїми. Усе це перейшло, що-правда, в межах тої самої національної коаліції, основну силу якої складають консерватори, а все-таки перейшло. І коли взяти на увагу, що на чолі кабінету став тепер Невіль Чемберлен, хоч і близький співробітник Балдуїна, а все-таки до нього мало подібний і вихований трохи в інших умовах, то можна думати, що нова влада знайде, до певної міри, й нові шляхи для свого поступовання.

Особливо цього можна сподіватися в площині політики міжнародної бо-ж як раз тут Англія стоїть перед цілим комплексом проблем, які вирішувати треба, і треба робити це мабуть трохи в іншій, принаймні зверхній, — формі, ніж го робила досі британська влада. Що-правда, міністр закордонних справ зостався той самий, що й був, — Ентоні Іден, але англійську політику встановлює не міністр закордонних справ сам, як то часто трапляється в менших державах. Встановлює основні лінії її цілий кабінет, який пильно оглядається завжди на громадську opinie, а веде її, поруч із міністром, дуже часто сам голова влади. Крім того, Ентоні Іден, на англійське око, людина дуже ще молода, — всього лише якихось 40 літ, а тому йому не випадає бути уже самостійним що-до кабінету.

В чому може виявитися вказана зміна? Насамперед це може статися в погляді та вставленні що-до реалізації системи так званої колективної безпеки, що висить невирішеним гуманом над Європою ще й сьогодні. Система та розбила європейську дипломатію на два ворожі табори, приятелів у неї стає що-далі, то менше, і нізлом на її боці стоїть хіба що самий СРСР, бо це йому зараз вигідно, та з часті хіба що ще Франція та Чехословаччина. Не впало це питання тому, що воно дуже влучно, формальними нитками зв'язане з ковенатом Ліги Націй, а з другого, — що мабуть важливіше, — тому, що Англія до сього часу, коли й не підтримувала його до кінця, то з певних причин, так мовити, кокетувала з ним. Старий склад англійської влади що-до цього питання неначеба-то почував себе трохи зв'язаним. Нова влада має що-до цього вільну руку й скаже своє, те чи інше, остаточне слово. Яке воно буде, не знати, але вказівкою для цього може бути той факт, що на імперській конференції всі домініони одностайно висловили побажання, аби Англія в Європі не брала жадних нових на себе обов'язків, а тим самим і не вступала до системи колективної безпеки. Цей факт стався на передодні зміни у владі; стара влада не реагувала на нього, — реагуватиме нова, яка, явна річ, цього бажання домініонів негувати не буде.

Друге питання, до якого треба буде новій владі так або інакше поставитись, це питання, так мовити, європейської директорії з п'яти великих держав, а саме, — з Англії, Франції, Германії, Італії та Польщі. Питання це поставлене Мусоліні і не являється новим. Таку директорію з названих першими чотирьох держав той самий Мусоліні пропонував уже кілька літ тому, і в Англії воно викликало симпатію, але пішло в непам'ять із-за протестів кількох менших держав і одної більшої, — тої самої Польщі. Як на цей раз, поставиться англійська дипломатія, на сьогодні вказівок ще немає.

Третє питання — це так званий Західний пакт, що має заступити місце колишнього Локарнського, та зв'язане з ним питання про дальше існування та чинність пактів франко-совітського та совісько-чесько-словенського. В цьому питанні старий склад влади так само до певної міри був зв'язаний, бо давав вільну руку що до них і Франції, і Чехословаччині. Нова влада може сказати й янесь нове слово ще-до цього. Яке. — на

це знову-ж такі вказують наведені побажання домініонів. Щоб знати точно, треба і з цим почекати, — і не тільки з цим, а з цілим шерегом міжнародних питань, які стоять у Європі не вирішеними, бо не вирішила їх для себе Англія.

* * *

Одночасно з Стенлі Балдвіном пішов на останній відпочинок і його колишній соціалістичний противник, пізніше національний союзник Рамсай Мак-Дональд. В політичній історії Англії визначився він тим, що ради добра нації розбив він свою могутню власну партію, робітничу, і пішов з своїми противниками-консерваторами. Державу він поставив вище партії. — так кажуть його прихильники. Вороги-ж його кажуть, що зробив він це нібито ради честюлюбства персонального. Хто знає, хто з них має рацію, але вряд чи оті вороги, бо, одходячи, Мак-Дональд одмовився навіть і від тої звичайної нагороди, яка така нормальна в Англії для довголітніх міністрів. Король запропонував йому, як і Стенлі Балдвіну, почесне спадщинне титло й крісло в палаті лордів. Балдвін, як то йому й подобало, взяв, Мак-Дональд-же від того ухилився, бо як раз це, а не інше, подобало йому, соціалістіві. З часом історія вияснить, хто має рацію в присудах про цього, будь-що-будь, видатного державного мужа.

* * *

В Європі немає зараз формальної війни, її всі бояться і всі уникають претекстів до неї. Але яка це крихка, ота, так мовити, проти-воєнна рівновага, що тримається на європейському континенті, на це час од часу вказують, здавалося б, дрібні на перший погляд, інциденти, що вибухають на тих чи інших кордонах, чи по-за ними, між тими чи іншими державами, иноді й зовсім малими. Час такий, що з малої хмари може зачатися великий дощ, і зрозуміло тому, чому в тих випадках так хвилюються тоді в усіх столицях, так метушитися зачинає ціла європейська дипломатія.

Звикають люди до всього, звикли в Європі до тих дрібних і більших сутичок міждержавних, що все-таки в той чи інший спосіб, а як не як залагоджуються. Але на прикінці минулого і на початку поточного місяця стався в тій самій нещасливій Іспанії інцидент такого порядку, що навіть досвідченим і небоязким людям могло здаватися, що темне привіддя війни черкнуло вже своїми крильми настрашену Європу.

Інцидент той відомий, явна річ, читачам із щоденної преси. На рейді острова Ібізи на квітвях стояв німецький крейсер Deutschland з серії так званих кишенькових, а в дійсності дуже могутній військовий корабель, одне з найбільших досягнень сучасної морської техніки. Крейсер, який провадив контрольну службу що-до іспанських берегів, стояв на відпочинку, далеко від місця можливих збройних подій, а тому воєнної поготовости на ньому не було, — команда його в той час зібралася в ідальні, обідала. Зненацька налетіли аероплани іспанського уряду з Валенсії. Аероплани знизидися над крейсером і закидали його бомбами. Одна з тих бомб впала до ідальні, й наслідком того були мертві й поранені матроси й старшини, числом разом біля сотні.

Незадовго перед тим аналогічний випадок стався й з італійським контрольным військовим кораблем, але трохи в інших умовах, які, будь-що-будь, валенсійській владі давали де-яку можливість виправдатися. Випадок-же з німцями був чистий, як скло, й виправдання йому не могло бути. Тому німецькі морські сили негайно відповіли на свій випадок, як то було завжди неодмінним і звиклим у флотській історії. Вони бомбардували найближчу до них фортецю, що-права, старого типу, Альмерію. Після того, як фортифікації було знищено та батареї примушено до мовчанки, німці проголосили, що вони поквитувалися за «напад бандитів» і дальших репресій не чинитимуть. Постраждали таким чином з ні-

мецького боку старшини й матроси, з валенсійського — будинки та люди, найбільше, а може й усі, мирні жителі. Але це вже така доля і тих, і других — страждати й загинати, коли проноситься над ними подих війни.

На цьому поки-що інцидент той замкнено що-до бойової сторони його, спеціально там, на берегах Іспанії. Продовження його перекинулося до Лондону, до тамошнього комітету невтручання до іспанських справ, бо німці й італійці заявили, що припиняють свою в ньому участь аж до того часу, поки комітет не знайде способів заручити безпечне становище для військових кораблів, що на них покладено контрольні обов'язки. Над цим тепер і клопочеться європейська дипломатія: і англійці, майстри всякого роду компромісів, вже, як подають у пресі, щось відповідного їй зготовили, як «базу для пересправи».

Пересправи зараз в току: так або инакше буде все те зладжено. Але встав питання, кому цей інцидент вигідний, хто за ним стоїть, хто був автором його? Бз-ж той, хто його організував, може в майбутньому щодня щось подібного повторювати, поки свої мети не дійде. Німці й італійці в один голос, а за ними й значна більшість європейської преси, говорять за те, що до цього інциденту спричинилися еваристи з Москви. У валенсійському уряді, вони, мовляв, мають безмежний вплив, валенсійська авіація майже вся складається з совітських льотників, які слухаються лише своїй владі, що представлена в Валенсії офіційними людьми, всім відомими. Москва наказала нищити італійські та німецькі кораблі, щоб тим викликати міжнародний конфлікт збройний, або принаймні зменшити в Балтійському морі німецькі сили. Збройного конфлікту Москва, мовляв, тепер не боїться, бо Германія ніби-то ще не зовсім до війни готова, а Москва готова до кінця і стоїть зараз на верхах своєї сили.

Чи так воно в реальності, перевірити трудно, але все говорить за те, що вказане припущення відповідає обставинам. Хто може в Європі напевно знати, хто більше підготований — совіти чи Германія. Нам, скажімо, ясно, як день, що Германія завжди буде ліпше підготованою, бо німці то-ж німці, а совіти нічим, крім совітів, бути не можуть. Але там у Москві у цілком логічний спосіб могла зродитися така низка думок:

Конфлікт наш з Германією неминучий, держава ця з дня на день стає військово сильнішою, а чи-ж маємо ми надію завтра бути сильнішими, ніж сьогодні? На сьогодні-ж ми ще маємо пакти про допомогу, а чи завтра ті пакти будуть ще чинними? Чи не слід викликати той конфлікт ще сьогодні, поки нас ще не завели надії наші.

Ми навели своє припущення, що такі думки повстають у московських людей. Але де-що вказує на те, що не лише на цьому місці такі припущення зроджуються. Взяти хоч би й таку цитату з «Le Temps», нижче наведену. Офіційний орган французького міністерства закордонних справ, розваживши в передовиці своїй ініцидент Deutschland-Almeria, на прикінці пише:

«Коли справді, як це припускають з різних сторін, є люди, що шукають нагоди систематично викликати з приводу іспанських справ найтяжчі міжнародні комплікації, то треба, щоб вони знали, що народи й відповідальні уряди їх ніколи не дадуть себе втягти до такого злочину проти миру й проти цивілізації».

Що-правда, «Le Temps» большевиків у цьому фрагменті з імени це називає, але з цілого контексту статті, де вони такі вказані, видно, що мова йде справді про совіти. А на шпальтах цієї газети говорить ніхто інший, як союзник, що на нього в Москві наявно розраховують. Чи не риють совіти зараз собі яму для бучного та не дуже пишного похорону свого?

Observer

О Д РЕДАКЦІ І

Випускаємо це число подвійним. Наступне має вийти в неділю, 27 червня

ХРОНІКА

З життя укр. еміграції У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

— Вистава, присвячена пам'яті Гетьмана Мазепи. В читальні Бібліотеки йде жвава праця по влаштуванню вистави пам'яті Мазепи з нагоди 250-ліття початку його гетьманування. Працює маляр п. Л. Перфецький. Вистава відкриється незабаром і триватиме до вересня місяця. Під час вистави Бібліотеку буде відкрито щодня, крім понеділків, від 14 до 20 год.

— Відвідини Бібліотеки. В неділю, 30 травня, Бібліотеку відвідали члени Т-ва «Просвіта» ім. Франка в Корбей на чолі з головою Т-ва п. Д. Любою, та члени Т-ва «Просвіта» ім. С. Петлюри в Сокле на чолі з головою п. П. Шкредка.

Громадяни прийшли з родинами, жінками й малими дітьми. Перед відвідинами Бібліотеки всі вони разом з п. Ф. Крушинським побували на Могилі Головного Отамана і поклали там квіти. В Бібліотеці відвідувачі — старші й менші — розписалися на листі, як то колись зробили й учні Української Школи в Парижі. Під час цієї милої візити в урочистій формі була передана малими українцями збірка на Бібліотеку.

— На академії пам'яті С. Петлюри в Парижі зібрано пожертв на Бібліотеку всього — 422 фр.

— Замість великодушних поздоровлень на Бібліотеку склали пп: А. Зубенко з Праги — 10 фр., І. Батрак та Дячук з Кресо — по 12 фр. 50 с., С. Мусієнко — 10 фр., п. Кузь — 5 фр., Громада в

Софії та Союз Українських Організацій в Болгарії — 42 лева, Українська Громада в Оден-летіші — 15 фр.

Через представника Бібліотеки у Польщі п. І. Липовецького склали пп.: інж. С. Момот — 3 зол., В. Сахно — 2 зол., П. Шпірук — 3 зол., Д. Остапчук — 1 зол., З. і М. Пікульські — 3 зол., В. Таранович — 3 зол., Юр. Мельник — 3 зол.

За місяць квітень надійшли пожертви грошми від: 1) Н. і Р. Ішуків з Рівного — 5 зол., 2) Комітету вшанування пам'яті С. Петлюри в Празі — 225 фр., 3) Союзу Українців Самостійників з Канади (збірка минулого року) — 477.35 фр., 4) М. Мигулина з Тсинтао — 5 фр., 5) Ред. «Тризуба» — 300 фр., 6) субсидія уряду УНР — 500 фр. Крім того, замість великодушних поздоровлень та візитів надійшло пожертв у квітні 363.85 фр. (імена були вже подані на сторінках «Тризуба»). На купівлю книжки: Маркевич — Обычай, повір'я и кухня малоросіян — була оповіщена складка, в якій взяли участь: М. Гентюк — 22.50, В. Прокопович — 10, Рудичів — 8, М. Шумицький та П. Йосипишин по 5 фр., О. Удовиченко — 4.50 і Яблонський Ів. — 4 фр.

Всіх поступлень у квітні було 1461.85 фр., а від початку року 4025.10.

Всім жертводавцям та прихильникам Рада Бібліотеки складає сердечну подяку.

— Відвідини ген. О. Удовиченком Діжону. В суботу і неділю, 15-16 травня с. р., ген. О. Удовиченко, голова Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, відвідав Діжон і провів там час із місцевими українцями в живому обмінні думок на сучасні теми.

— « Іспанія Франка »
— доповідь С. Нечая в Громаді Українських Емігрантів у Парижі. Відбулася 30 травня с. р.:

- I. Диктатура армії;
- II. Організовані сили країни, на які диктатура армії опирається.
- III. Національна збройна сила.
- IV. Настрої.

Доповідь було ілюстровано численними іспанськими журналами та газетами.

— Новий іконостас в українській церкві у Кресо. Українська Громада в Кресо поставила у своїй громадській церкві новий іконостас, над яким п. Козловський, заступник голови Громади, працював два тижні, і за що йому належить щира подяка громадянства.

— Протоієрей І. Бриндзан, настоятель Української Православної Парафії у Франції, виїхав з Парижу на довгий час у службову подорож до інших країн. В першу чергу вдався п. отець до Німеччини, де в Берліні, в неділю, 6 червня, одправив службу Божу і панахиду за спокій душі бл. пам. С. Петлюри.

В Німеччині

— Засновання Української Православної Парафії в Німеччині. В неділю, 6 червня с. р., після служби Божої і панахиди по бл. пам. С. Петлюрі, українське громадянство Берліну зібралося для обговорення справи організації в Німеччині Української Православної Парафії.

Таку парафію одноставно постановлено заснувати. До Церковної Ради обрано: полк. Т. Зеленівський (голова Союзу Українських Старшин) — голова; члени: сотн. П. Дмитренко (член Управи Українського Національного Об'єднання), п. І. Вовненко (член управи Спільки і член Громади), п. Ф. Луговенко і п. Яковенко.

Заборона «Скоба» у Польщі

«Діло» з 6 червня с. р. повідомляє, що «Скоб» — журнал Пластової Референтури при Генеральній Раді Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції. — заборонено в Польщі.

Московські переслідування в Азербайджані

З отриманих за останній час з певного джерела відомостей стверджується, що в Азербайджані більшовики продовжують і навіть посилили переслідування Азербайджанців. Так, з усієї прикордонної з Іраном смуги людність масами виселяють на Сибір і до центральної Росії.

Отримавши ці відомості, доктор Мір-Якуб-бей, заступник Голови Азербайджанської Делегації, виїхав до Женеви, де вжив відповідних заходів для того, щоб ознайомити громадську думку цивілізованих країн з тяжким і пригніченим становищем Азербайджанського народу.

Бібліографія

— Тарас Шевченко .
Твори. Т. IV. Повне видання творів Тараса Шевченка Українського Наукового Інституту у Варшаві. Варшава-Львів, 1937. 394 стор.

IV том охоплює поезії, написані в 1847-50 рр., в перших чотирьох роках заслання в Орській фортеці над Аральським морем, в Новопетровському форті над Каспійським морем та в Оренбурзі. В цьому томі вміщено також автопортрет Т. Шевченка з 1850 року, поларований поетом Ф. Лазаревському в Оренбурзі.

В кінці тому додано варіанти та примітки до тексту, та ще поясняльні статті: Текст поезій, написаних Шевченком на засланні — Павло Зайцев; Державницький світогляд Т. Шевченка — О. Лотоцький; Поезії Т. Шевченка від російською цензурою — О. Лотоцький.

— Фільм «Наталка Полтавка». На головній митниці в Парижі показано було в четвер, 2 червня с. р., український фільм «Наталка Полтавка», зроблений нашими земляками в Америці. Фільм було показано для людей, що займаються випозичанням фільмів для кінематографів. Невідомо, чи знайшовся хто, щоб купити український фільм для Франції. Можливо, що чужинці не можуть зрозуміти й оцінити того, що близьким і цінним видається українцеві.

Українська кінематографія робить свої перші кроки. Тому не слід до перших наших фільмів підходити з дуже гострою критикою, яка мусить бути, розуміється, але вона мусить носити характер критики, що намагається спричинитися лише для добра справи.

Тому, думаю, не слід зупинятися на таких річах, як не чужа богата постаювка, наприклад. Її продиктували, певно, наші матеріальні спроможності і організатори фільму без сумніву свідомі цього недостатку сфільмованої «Наталки Полтавки». З другого боку, не можна було б не бажати, щоб картини природи були багатші. Це вже, певно, хиба режисера, який видимо не має достатньої фантазії й винахідливості, щоб у «Наталці Полтавці» дати в багатьох місцях образи багатой української природи, — ночі, наприклад, — які значно прикрасили б увесь фільм. Або як би гарно було зробити легке доповнення з життя козаків на Кубані, в Запорозькій Січі, замість кількох слів про те, що там лише був один із персонажів фільму. Здається, що й костюми не цілком полтавські. Не всі дієві особи говорять київсько-полтавською вимовою, тобто не цілком літературно. Розтягнуто де-які сцени, і щоб було ще ліпше, як є, треба було б зробити де-які купюри.

Але все-ж це фільм першорядний. Насолода і відпочинок для української души, що не при-

звичасна ще до того, що на екрані можуть бути й українські фільми, з українським говором, з українським співом. І в цьому полягає велика заслуга тих, що фільм цей створили.

Добра гра головних осіб, хоч Петро й міг би бути трохи живішим любовником. А може це так і треба, як є, щоб було «по-українськи», іноді трохи непочоротливо. Прекрасні співи прекрасних українських пісень. Пісні, які співають Наталка, Петро, закохана панянка — чудові. І тільки щоб мати лише одну можливість показати весь чар української пісні, слід фільм «Наталку Полтавку» придбати тим, що могли б організувати його висвітлення на українських землях. Добре показано тако-ж і українські танці. Етнографія, так би мовити, цілком добра і фільм, як виховний для української молоді, може заграти велику роль.

Виходите із салі після закінчення фільму із свідомістю, що ми знову трохи багатші. За почуття, які фільм викликає, хочеться послати його творцям сердечне спасибі.

С. Н.

Розшук

— Федора Королюка розшукує б. полевий контрольор 5 Херсонської дивізії Колесниченко.

— Василя (Андрієвича) Балашова розшукує Амалия (Андрієвна) Штейн.

Для обидвох—адреса: Колесницький, ул. Legionów, No 36. R ó w n e. Wołyń. P o ł o g n e.

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

— Тарас Шевченко. Твори. Т. IV, поезії 1847-1850 рр. Видання Українського Наукового Інституту у Варшаві. Варшава-Львів, 1937.

— Василь Наливайко. По Святій Землі. Видавництво «Ірклій» 1937.

— Вістник, місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Червень, 1937. Львів.

— Український Вістник, орган «Українського Національного Об'єднання» в Німеччині. Ч. 5, травень 1937. Берлін. Спеціальне видання німецькою мовою на день 11-ої річниці смерті Симона Петлюри.

— Bulletin du Bureau de Presse Ukrainien, No 22 (163), le 30 mai 1937. Paris.

З В І Т

Шкільного Комітету м. Оден-ле-Тіша й околиць за 1936 р.

П р и б у т о к :	франків
1. Зібрано грошей від батьків та добровільних внесків місячних від громадян, що підтримують школу, за 12 міс. 1936 р.	1.314.00
2. Одноразові пожертви :	
а) від пані Кузь 10.00	10.00
б) Від пана Богуславського 10.00	10.00
в) Від Української Громади м. Оден-ле-Тіша 10.00	10.00
3. Від Шкільної Ради у Франції 300.00	300.00
4. Від свята «22 Січня» 208.00	208.00
5. Від свята Т. Шевченка 38.00	38.00
6. Від збірки у церкві 50.00	50.00
7. Від дитячої ялинки 192.00	192.00
8. Від Шкільної Ради у Франції 1.100.00	1.100.00
Р а з о м	3.232.00

В и д а т о к :	
1. Помешкання за 12 місяців 1936	799.00
2. Догляд за помешканням	110.00
3. Опал	90.50
4. На свято «22-го Січня»	161.20
5. На дитячу ялинку у 1935 р.	64.00
6. Дошка для школи та робота	17.25
7. Журнал «Дзвіночок» для школи	11.50
8. Подарунки для дітей школи	68.00
9. Печатка шкільна	8.50
10. Перевозка майна з Клубу Української Громади до Школи ..	10.00
11. Канцелярське приладдя та кореспонденція	15.70
12. Стіл до школи	15.00
13. Відро, ганчірка для миття підлоги в школі та паста для чищ. печі	12.45
14. Книжки для школи та занавіска	32.75
15. Ріжні дрібні видатки для потреб школи	98.65
16. На дитячу ялинку 1936 р.	129.35
17. Винагорода учителям за навчання в школі	1.100.00
Р а з о м	2.743.85

Чистих грошей у касі на 1-го січня 1937 р. 488.15

Голова Шкільного Комітету К у з ь .

Скарбник — С у с ь к и й

30-го березня 1937 року.

Секретар — Щ е р б а к

С П И С О К

жертводавців, що підтримують українську дитячу школу М. Одея - Ле - Тиша та околиць.

1) Кузь Микола, 2) Суський Юхим, 3) Сидоренко Тома (вибув), 4) Лук'яненко Іван, 5) Тотюник Олександр, 6) Єфременко Гриць, 7) Спринський, 8) Коломієць Потап, 9) Житній, 10) Ляшко Микола, 11) Білобровець Артем, 12) Скуратів Хведір, 13) Троць, 14) Чепіль Андрій, 15) Щербак Петро, 16) Ковчак Василь, 17) Клер Леонід, 18) Мидель Олекса, 19) Шмундій Хведір, 20) Упиренко Іван, 21) Нікітін Іван, 22) Ступницький Валеріян, 23) Башинський Є., 24) Винницький Микола, 25) Семененко Гордій, 26) Власенко Євтух, 27) Сушко Павло, 28) Костюшко Хведір, 29) Барабаш Йосип, 30) Стасій, 31) Захарченко Петро, 32) Іванюта Опанас, 33) Загній Яків, 34) Аврамець Андрій, 35) Бартко, 36) Гойса 37) Шелестюк Петро, 38) Сідлер Сергій, 39) Самолюк Радіо, 40) Козак, 41) Хапенко — (вибув).

ВІЗИ ДЛЯ В'ЇЗДУ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ ДО ФРАНЦІЇ НА ВИСТАВКУ

Відділ Опікування Еміграцією при Українській Місії в Парижі звернувся через представника Офісу Нансена до французького міністерства закордонних справ із проханням дати полегшення при уділюванні віз для українських емігрантів, що їдуть до Франції, як туристи.

У відповідь на ці заходи французьке міністерство закордонних справ роз'яснило, що візи для українських туристів будуть даватися на загальних підставах, нарівні з іншими чужинцями, і в'їзних труднощів робитися не буде, при умові, однак, що українські емігранти не будуть залишатися у Франції на стало.

Відділ Опікування Еміграцією
п р и

Українській Місії в Парижі
Service des Réfugiés Ukrainiens, 24, rue de la Glacière, Paris 13.
Métro : Glacière

ВИЙШЛА І ПРОДАЄТЬСЯ КНИГА

Д-ра Василя Налявайка

ПО СВЯТІЙ ЗЕМЛІ

В цій книзі автор описує свої враження й спостереження з мандрівки по Палестині й Сирії. Автор побував у Яффі, Тель-Авіві, Єрусалимі, Віфліємі, Хевроні, Аін-Карімі, над рікою Йорданом, на берегах Мертвого моря, в Єрихоні, на горі Карміл, в Акко, Тиру, Сидоні, Бейруті, Дамаску, Сіхемі, Тиверіяді, Назареті, на горі Фавор та інших місцях.

Книга має 292 сторін друку з 95 малюнками, планом Єрусалиму й додатком: Жиди в Палестині.

Ціна книги: в Польщі 7 золотих, в Чехословаччині 40 корон, в Румунії 160 лей, в інших краях та в Америці 2 амер. долара.

Головний склад: Skład Synodalny. Warszawa 4, Zygmuntowska 13.

Хто виписує з Головного Складу (або в Чехословаччині від автора: Dr. V. Nalivajko, Praha II, Kateřinska 19) за пересилку не платить, а хто виписує не менше як 10 примірників, дістає 30 відсот. знижки. Книга висилається лише за готівку.

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою. виходить в 1937 році по-старому і за участі тих самих співробітників.

Запрошено тако-ж до співучасті нові видатні літературні сили.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1937 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	3 зол.	0,75 зол.
РУМУНІЯ	550 леїв	300 леїв	150 леїв	50 леїв	25 леїв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А.	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris 6

В СПРАВАХ УКРАЇНСЬКОЇ МІСІЇ У ФРАНЦІЇ І ВІДДІЛУ ОПІКУВАННЯ ЕМІГРАЦІЄЮ ПРИ НІЙ

п. І. Косенко приймає в помешканні Місії (24, rue de la Glacière, Paris 13)
щодня од год. 10 до 12, крім неділь і понеділків.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з
ріжних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну
книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9
Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує—Комітет. Адміністратор : Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Imprimerie L. BERESNIAK, 12, Rue Lagrange, Paris (5).